

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Vstopite
v komunistično
partijo

List izhaja vsakih štirinajst dni
Uredništvo in uprava:
Trst, Ul. Capitolina 3 - telef. 44-046, 44-047
Dopisništvo za goriško pokrajino:
Gorica - Ul. XXIV maggio 18, telef. 24-36
Celoletna naročnina 1000 lir, polletna 550
lir. - Poštni tekoči račun: «Delo» - Via Ca-
pitolina 3 - Trieste 11/7000.

Obnovljena izdaja - Leto XX. - Štev. 1 (711)

TRST - 5. januarja 1968

Posamezna številka 40 lir

Spedir. in abb.
post. Gruppo II

Politika diskriminacije

Krščanska demokracija pa tudi nekateri njeni zavezniki nimajo načelnega stališča o slovenski narodni manjšini. Zato niso nikoli poskušali resno pristopiti k reševanju vprašanj Slovencev. Vsa dejavnost demokristjanov in njihovih zaveznikov je bila osnovana na manevriranju in neiskrenosti. Njihova stališča so se sicer morala razlikovati od stališč skrajne desnice. Ne za nasilno asimilacijo. Toda njihov končni cilj je vendarle asimilacija. Zato Krščanska demokracija in nekateri njeni zavezniki niso nikoli smatrali za potrebno delati za zagotovitev svobodnega razvoja Slovencev v deželi; za zagotovitev razvoja na gospodarskem, socialnem in kulturnem področju. Slovenca so sicer smatrali za Slovence-posameznika, ne pa za pripadnika slovenske narodnostne skupnosti. In ker so ga smatrali za posameznika — in za takega ga še vedno smatrajo — so si vselej prizadevali — in to delajo tudi danes — da bi ga postopoma vključili v svoj režim ter ga — asimilirali.

Pa še nekaj so v vseh časih zasledovali demokristjani in njihovi zavezniki: vsa politika do slovenske narodnostne skupnosti v naši deželi naj bo v znamenju protikomunizma; vse naj služi boju proti komunizmu.

Predaleč bi šli, ako bi hoteli naštevati primere in dokaze. Da pa je tako, nam predvsem potrjuje stanje v Slovenski Benečiji, ki jo zlasti Krščanska demokracija smatra za svoj fevd. Tam si predvsem prizadeva, da bi popolnoma ohromela narodna zavest Slovencev. Vse ji pride prav. Tudi gospodarska depresija. Tam se ne sme odpreti čola s slovenskim učnim jezikom. Tudi slovenska narečna beseda v cerkvi se mora postopoma umikati. Ljudem, ki se še upirajo, je treba vcepiti v glavo, da niso Slovenci in da je njihova domača govorica le neko narečje, ki je kvečjemu lahko tudi slovanskega izvora.

Pri nas na Tržaškem in na Goriškem je seveda drugače, saj je tu narodna zavest močno razvita. Zato so na Tržaškem in Goriškem prijemi drugačni. Povrh vsega pa je tu zelo razvita tudi razredna zavest in velika večina slovenskega prebivalstva je progresivno usmerjena. Zato je pomnjenju demokristjanov in njihovih zaveznikov treba v teh krajih posvetiti večjo skrb boju proti komunizmu. Treba je razbijati rdeči obroč, ki obkroža tržaško mesto. In prav pri tem pridejo zelo prav prvaki Slovenske skupnosti. Nabrežina uči.

Pred leti je bila ustanovljena avtonomna dežela Furlanija - Julijska krajina. Zaradi obstoja slovenske narodnostne skupnosti je bil uveljavljen poseben statut. Toda vprašujemo se: kakšne koristi ima slovenska narodnostna skupnost od te dežele s posebnim statutom? Ali je bil z uveljavitvijo posebnega statuta storjen korak naprej v smeri zagotovitve pravic, ki pripadajo slovenski narodnostni skupnosti? Ali je stopila slovensčina kot drugi uradni jezik v javne urade dežele in drugih krajevnih ustanov? Ne.

Vse je ostalo nespremenjeno. In Kar je pravi absurd je to, da dežela nima pristojnosti za reševanje slovenskih vprašanj. Pristojnost za reševanje teh vprašanj ima samo rimska vlada. Toda ta vlada se enostavno požvižga na svojo pristojnost. Tako pač hoče predvsem DC.

Pred kratkim je bila v deželni svet proračunska razprava. Na tej razpravi se je govorilo tudi o Slovincih. Se enkrat je prišlo do izraza dejstvo, da Krščanska demokracija in njeni zavezniki nimajo namena menjati svojih starih in okostenelih stališč. Se enkrat je bilo potrjeno, da je deželna uprava prežeta z duhom diskriminacije. Sicer pa smo bili o tem še prej prepričani. Toda ob pregledovanju računo se je to naše prepričanje še bolj povečalo. Računi so še enkrat pokazali, da smo Slovenci s mat rani kot drugorazredni, manjvredni državljani. Demo-

kristjanski prvak je jasno povedal, da tudi če je dežela kaj dala Slovincem, jim je dala zato, da ne bi »zapadli skušnjavam po jugoslovanskih subvencijah».

In kako so bile razdeljene vsote? Na osnovi diskriminacije; na škodo tistih, ki so progresivno usmerjeni. »Vendar pa moremo biti prepričani o potrebi — je dejal vplivni demokristjanski prvak v deželni svet — da nadaljujemo postopoma in z občutkom zaravnatežje s tem, da z ene strani dajemo (kdo daje, dežela ali DC?) pobudo za integralni razvoj slovenske manjšine, z druge pa, da ne pride do umetnega spreminjanja italijanskega značaja dežele.» Večjega absurda si ni moč predstavljati, saj je vendar znano, da če se dogaja kakšno umetno spreminjanje, se vendar dogaja v obratni smeri, tj. na škodo Slovencev.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Proračunska razprava v tržaškem občinskem svetu

Iz govorov svetovalcev KPI

Občinski svet v Trstu je tik pred koncem leta 1967 zaključil razpravo o občinskem proračunu za leto 1967 in o petletnem občinskem programu. Po razgibani razpravi, ki je trajala več dni, je bilo glasovanje. Za proračun je glasovalo 30 svetovalcev, prav toliko pa jih je glasovalo proti.

Izid glasovanja je bil torej neodločen. Nadrejena oblast je priskočila na pomoč odboru levega centra s tem, da je proračun odobril prefekturni komisar. Tako je bil rešen sedanji občinski odbor.

Petletni občinski program je prejel relativno večino glasov.

V razpravi o proračunu in o petletnem občinskem programu so aktivno sodelovali tudi vsi svetovalci skupine KPI.

Svetovalka Jelka Gerbec je v uvodu svojega govora spomnila župana na besede, ki jih je izrekel ob njegovi izvolitvi in sicer da bo odnos novega občinskega odbora do slovenske manjšine tak, da bo zagotovil »harmonično sožitje med državljani slovenskega in italijanskega jezika« in da bo manjšini »zagotovljen ustrezen razvoj ob popolnem spoštovanju vseh jezikovnih in drugih potreb, v prepričanju, da bo samo ob popolni uveljavitvi de-

mokratskih metod moč razvijati neobhodno vrednotenje italijanske civilizacije, kar predstavlja temeljni pogoj za udeležbo državljanov slovenske jezika v življenju italijanske republike»; ter da bo zato občinski odbor »v polni meri izpolnil obveze sporazuma, ki so ga podpisale stranke levega centra».

»Ze takrat sem v svojem v zvezi s tem govorom omenila, da ni v njem nobenega resnega namena, da bi spremenili politiko do Slovencev«. Tako poudarja dalje naša svetovalka. »To je kaj kmalu potrdilo tudi dvoumno stališče občinske odbora levega centra v odnosu do slovenske manjšine, še bolj pa prihaja to stališče do izraza v proračunu za leto 1967».

V nadaljevanju svojega govora je tovarišica Jelka Gerbec dejala:

»Odgovornost za to ne pada samo na krščansko demokracijo, marveč tudi na socialiste in skupino Slovenske skupnosti. Po ustanovitvi sedanjega levega centra se v tem pogledu ni nič premaknilo, ni bilo ničesar doseženo, ako izzamemo drobtinice, kot npr. imenovanje enega slovenskega odbornika.

Glede tega je bilo sicer mnogo besed, toda tem niso sledila dejanja. Politika, ki se izvaja, je še vedno politika postopnega, počasnega, skoraj nevidnega raznarodovanja; to je politika, ki se po rezultatih in namenih v ničemer ne razlikuje od fakistične, razen v tem da je bila ta bolj divjaška in odkrita, medtem, ko je današnja spretno zakrinkana.

Kot je razvidno, ni bil storjen niti korak naprej zato, da bi državljani slovenskega jezika bili izenačeni z državljani italijanskega jezika, to se pravi, da bi dosegli enakopravnost.

Določila zakona o slovenskih šolah se le deloma izvajajo, čeprav je poteklo že toliko let odkar je (Nadaljevanje na 2. strani)

Soodgovornost prvakov Slovenske skupnosti

Prvaki Slovenske skupnosti nadaljujejo svoje taktično manevriranje pri krščanski demokraciji in levemu centru. Pretveza za to manevriranje je lokacija tovarne velikih motorjev na področju dolinske občine.

Med novejša dejanja tega manevriranja spada tudi zadržanje predstavnika Slovenske skupnosti v tržaškem občinskem svetu. Ta je, kot je znano, že svojčas napovedal, da po naročilu vodstva njegove skupine prehaja v opozicijo. Glasoval je proti proračunu, ki ga je predložil občinski levi center. Glasoval je torej tako, kot mu je naročilo vodstvo njegove skupine.

Toda predstavnik iste skupine v tržaški pokrajini je po naročilu višjega vodstva umaknil ostavko ter ostal na odborniškem mestu, devinsko-nabrežinski župan pa je še naprej župan kot ujetnik demokristjanov. Povsem drugače

pa je ravnal predstavnik iste skupine v deželni svet. Kljub temu, da je deželni proračun vse prej kot ugoden za Slovence, ni smatral za potrebno, da bi glasoval proti njemu. Ubral je svojo pot. Ko je deželni svet glasoval o proračunu — je bil odsoten.

Tri ali štiri različna zadržanja pripadnikov ene in iste politične skupine so v resnici preveč. Zato jih ni moč resno jemati v poštev. To, kar delajo prvaki Slovenske skupnosti ni nič drugega kot manevriranje. Radi bi pokazali svojo nedolžnost. Radi bi se izognili odgovornosti, ki so si jih naprtili s podrejanjem Krščanski demokraciji.

V vsej politiki, ki jo izvaja Slovenska skupnost ne prihaja do izraza odstop od sporazumov z levim centrom, čeprav ta center, kot je znano, ni pristopil k reševanju problemov demokracije, svobode, gospodarskega in socialnega razvoja. In med te probleme spadajo tudi pravice Slovencev, spadajo problemi svobodnega razvoja slovenske narodnostne skupnosti v naši deželi.

Prvaki Slovenske skupnosti so preveč tesno povezani z DC, da bi se sedaj ločili od nje. Ze preveč so »asimilirali« njeno politiko. S krščansko demokracijo so bili tesno povezani v dobi, ko je vladal centrizem, z njo so povezani tudi sedaj pod levim centrom.

Zato so prvaki Slovenske skupnosti soodgovorni za vse, kar dela DC in kar dela tudi levi center; soodgovorni so za negativno politiko.

Jasno je, da ni mogoče pričakovati, da bi, sledeč poti, po kateri hodijo prvaki Slovenske skupnosti, prišli do rešitve problemov slovenske narodnostne skupnosti. Za rešitev teh problemov je potrebna najširša akcijska enotnost. V prvi vrsti je potrebna največja enotnost vseh Slovencev ter enotnost vseh demokratičnih sil.

Razna razprava ne prinašajo Slovincem nič drugega nego veliko škodo.

Gospodarska konferenca v Gorici

Januarja letos bo v Gorici konferenca, na kateri bodo razpravljali o krajevnih gospodarskih vprašanjih. Sklicanje te konference so predlagali goriški občinski svetovalci KPI.

Priprave za to konferenco so že v polnem teku. Odbor, ki jo pripravlja je vzel kot podlago za razpravljanje gradivo, ki ga je izdelal znani ekonomist prof. Forte.

V študiji tega ekonomista je zlasti pozitivna ugotovitev, da ima tudi Gorica v okviru dežele pomembno mednarodno poslanstvo. Gorica bi morala postati važno središče prometa med Italijo in vzhodno Evropo.

Toda za to, da bo Gorica lahko vršila svoje naravno poslanstvo mora imeti tudi ustrezne infrastrukture. Potrebno je tudi ustrezno cestno omrežje letališče in primerno železniško vozlišče.



Naš sodelavec Stojan Spetič nam je iz Moskve poslal razglednico. Zapisal je: Tovariši iz Vietnoma so mi ob priliki 7. obletnice ustanovitve južnovietnamske OF podarili to razglednico. Gre za skupino študentov, ki brani svojo šolo, višji tehniški zavod. Ob strani vidite dijaške domove, ki so jih ameriški pirati bombardirali. Šola je bila sicer že prej izpraznjena, a tovariši, ki so pred kratkim prispeli iz Hanoia, vedo povedati, da so tam namestili bolnišnice Rdečega križa. Šola so zgradili s sovjetsko pomočjo leta 1958. Kot vidite, daleč naokoli ni nobenega objekta vojaške važnosti. Če ni to genocid!

Iz govorov naših tovarišev v tržaškem občinskem svetu

(Nadaljevanje s prve strani)

bil sprejet. V tržaškem občinskem svetu je bil sprejet sklep o ustanovitvi slovenske strokovne šole. Toda o tej šoli se ne govori več, kljub temu, da je potreba po njej velika.

Kaj naj rečemo o raznih slovenskih ustanovah? Kot da bi jih ne bilo! Tako dokazuje tudi tržaški občinski proračun za leto 1967 in tako tudi petletni načrt. V omenjenem načrtu je sicer predvidenih 50 milijonov lir za Slovensko gledališče, toda kaj predstavlja to za obdobje petih let! Nikjer se ne omenja šola Glasbene matrice nikjer Slovenski dijaški dom, nikjer slovensko športno združenje.

Kljub novemu zakonu o imenih in priimkih si mnogo naših občanov ne more pisati ne imen in ne priimkov tako kot bi želeli (v izvirni obliki, op. uredn.) Menahografski aparat na matičnem uradu namreč ne razpolaga s črkami Č, Š, Ž. Vse izgleda tako, kot da je vse odvisno od mehanografskega aparata. Vse je prepuščeno iznajdljivosti nameščencev omenjenega urada. Ni bil storjen noben korak zato, da bi tisti, ki žele povrnitev prvotne oblike priimka pri zadevni proceduri ne imeli posebnih stroškov. (In vendar je fašizem nasilno popačil slovenske priimke! Op. uredn.)

Nadse važno je tudi vprašanje slovenskega osebnosti in rabe slovenskega jezika v javnih uradih. Razen občinske izpostave v Križu, ni bilo na tem področju prav nič storjeno. Na tržaški občini je bil ustanovljen urad za prevode, vendar pa s tem ne more biti rešeno vprašanje pravice slovenskega jezika v javnih uradih. V teh uradih je treba namestiti ljudi, ki popolnoma obvladajo slovenski jezik!

Slovenski predstavniki, ki so bili izvoljeni v razne upravne organe (tržaška občina, pokrajina, dežela) ne morejo govoriti v svojem jeziku. To jim je prepovedano.

In vprašanje dvojezičnih napisov. To vprašanje ni bilo rešeno niti v krajih, kjer je pretežna večina prebivalstva slovenske narodnosti.

Svoj govor je tovarišica Jelka Gerbec zaključila z zagotovilom, da se bodo komunisti še naprej dosledno in vztrajno zavzemali za to, da bodo italijanski državljani slovenske narodnosti dosegli popolno enakopravnost.

Tovariš Lucijan Padovan, ki je prav tako posegel v razpravo o občinskem proračunu in petletnem načrtu. Med drugim je dejal:

«Mnogo zelo važnih vprašanj se ne dotika proračun in ne petletni načrt, oziroma so ta vprašanja omenjena le površno in nimogrede. Nekatera so bila vzeta v poštev in je v načrtu predvidena njihova dokončna rešitev. Ker pa se take obljube dajejo že leta, nerešena vprašanja pa ostajajo, dvomim o tem, da bo to, kar je predvideno v tem načrtu tudi dejansko uresničeno. Gre pri tem predvsem za zelo važna vprašanja, ki v prvi vrsti zadeva naselja, ki so pretežno obljubljena po Slovincih.

Slovensko prebivalstvo je pričakovalo, da se bodo stvari po ustanovitvi sredinsko levičarske občinske uprave vendarle spremenile na boljše. Toda pričakovanja so bila zaman.

Zatem je svetovalec Padovan govoril o nekaterih konkretnih vprašanjih okoliških vasi. Med drugim je poudaril:

«Gropada je ena najbolj zapuščenih vasi. Ze od leta 1955 obstoja načrt za ureditev kanalizacije v tej vasi. V ta namen je bilo nakazanih 13 milijonov lir. Minilo je 12 let in vprašanje je še vedno nerešeno. Isto velja tudi za vaško

razsvetljava, ki je pomanjkljiva in zastarela. Pot, ki pelje k mejnemu prehodu je v takem stanju, da bo kmalu neuporabna. Potrebna je temeljita obnova. Isto velja tudi za cesto, ki pelje iz Gropade v Trebče.

Tovariš Padovan je omenil tudi vprašanje javne tehnične v Gropadi, ki jo vaščani nujno potrebujejo. Ze pred leti je bila občinska uprava

V prihodnji številki bomo objavili izvlečke iz govorov drugih svetovalcev KPI.

opozorjena na to potrebo, toda doslej ni nič storila, da bi se vprašanje premaknilo z mrtve točke».

Tovariš Padovan se je dotaknil tudi vprašanj, ki posebno zanimajo prebivalce iz Padrič. Gre predvsem za javno razsvetljava. «To vprašanje je bilo že večkrat predloženo občinski upravi, a doslej brez uspeha.

Drugo vprašanje je vprašanje odlaganja odpadkov, na naketarih površinah blizu vasi, kar zelo škoduje zunanjemu videzu Padrič. Občinski odbor je s tem v zvezi že nekajkrat odgovarjal na postavljena vprašanja, zdi se pa da nima nobenega namena da bi to zade-

vo dejansko rešil.

Tudi Trebče bi morale dobiti boljše javno razsvetljava. Glede odlaganja odpadkov velja tudi za Trebče isto kot za Padriče.

Trebče nujno potrebujejo tudi javni telefon. Nerazumljivo je dejstvo da v vasi ni javne telefonske govornice, saj se je zlasti v zadnjem času močno povečalo število porabnikov.

Prav tako nujno je tudi, da bi v Trebčah zgradili avtobusno čakalnico. Potniki, in teh je mnogo, so med čakanjem na avtobus izpostavljeni vremenskim neprilicam. (Celo najmanjša naselja v drugih občinah imajo avtobusne čakalnice, vasi, ki spadajo pod tržaško občino čakalnic nimajo! Pripis uredn.)

Tudi v Bazovici obstaja problem izboljšanja javne razsvetljave ter raztegnitev električnega omrežja tudi na kraje, kjer so bile v zadnjih letih zgrajene hiše. Občina bi morala pokazati več razmuvanja tudi do vprašanja spomenika padlim. Odstopiti bi morala kos zemljišča v središču vasi, na katerem bi postavili dostojen spomenik. Doslej se je občina vedno umikala temu vprašanju. V Bazovici bi morali v najkrajšem času odpreti urade občinske izpostave».

Okupatorjevi zločini v Vietnamu

Ameriški vojni zločinci ne priznajo niti šolam v Vietnamu. Nanje sipljejo bombe, kljub temu da šole niso vojaški objekti, ne skladišča za municijo, ne zbirališče partizanskih borcev. In to ameriški napadalci dobro vedo.

O enem izmed barbarskih napadov je dne 6. oktobra 1967 pariški časopis «L'Humanité» objavil naslednje:

Na tiskovni konferenci, ki je bila v glavnem mestu Demokratične republike Vietnam je minister za prosveto povedal novinarjem, da ameriški piloti besno napadajo šole. «Od začetka napadov do konca junija 1966 je bilo bombardiranih 561 šol in šolskih ustanov, na tisoče učencev in učiteljev je bilo ranjenih

ali ubitih. Med poletjem je bilo še več takšnih banditskih napadov na podobne 'cilje'. Kljub vsem tem zločinskim dejanjem pa ameriške letalstvu ni uspelo ustaviti šolskega razvoja v Demokratični republiki Vietnam. V šolskem letu 1967-1968 je število učencev naraslo na 3.600.000, kar pomeni 10-odstotno povečanje v primeri s prejšnjim letom.»

Časopis je nadalje poročal:

Ze nekaj dni je v Hanoiu skoraj nenehno alarm. Zvočniki in sirene vsak trenutek oznanjajo bližanje sovražnih letal. Vendar do sedaj ti roparski poleti niso prizadeli središča in najbližje okolice glavnega mesta. Prebivalci Hanoia so slišali le grmenje topov, eksplozije bomb in brne-

Položaj v deželah na jugu Afrike je v mnogočem povezan z razvojem ekonomskih, geopolitičnih in vojaški razmer. Vladajoči režimi so v rokah bele manjšine in rasistov. Še več, v teh deželah odkrito uporabljajo metode fašističnega pritiska nad afriško večino, ki jo rasisti drže v jarmu kolonialne politike. Dolga politična povezanost vladajočih režimov z imperialisti je pripeljala do sprejema protikomunistične ideologije, ki jo oznanjajo v imenu «obrambe» zahodne civilizacije. Ta politika je omogočila ekonomsko in vojaško pomoč nekaterih držav zahodne Evrope in Severne Amerike. Skupni strah imperialistov in belih rasistov pred afriško revolucijo je usvaril psihozo na afriškem jugu: s čimer dandanes v glavnem opravičujejo obsežne vojaško-strateške načrte, katerih namen je obramba politike apartheida, rasne diskriminacije in kolonializma. S tem v zvezi so nastale močne vojaške formacije, ki niso v skladu s številom belcev v južni Afriki, Angoli, Mozambiku in Rodeziji. Armade «belih» so opremljene z najodobnejšim orožjem. Okrepljene so tudi z dodatnimi policijskimi silami. Obenem je večje število rezervistov belega prebivalstva Južne Afrike v pripravljeno-

nosti pod kontrolo vojaških oblasti.

Rasisti ne omejujejo dejavnosti samo na svojo deželo, temveč si prizadevajo uresničiti široko koalicijo, in to ne v obrambo režima, temveč zaradi ofenzivnih akcij. Dokopali so se do spoznanja, da brez lastnih fašističnih in policijskih enot, močnih vojaških sil ter politično-ekonomske podpore zahoda sedanji družbeni sistem na jugu Afrike ne bi se obdržali dolgo.

Sedanji položaj na tem delu sveta so imperialistične in ekspanzionistične spletke južnoafriške republike, ki pritiska na sosednje neodvisne države — še poslabšale. Zato rasistični režimi nenehno groze neodvisnosti narodov Malavija, Bečšana, Lesota in Svazija. Nezakonit režim v Rodeziji je prav tako agresivni zaveznik Južne Afrike in Portugalske.

Kljub 57 tisoč vojakom v Angoli, 30 tisoč v Mozambiku, 4 tisoč 300 vojakom, 6 tisoč 400 policajem in 28 tisoč rezervistom v Rodeziji, kljub vsemu južnoafriškemu vojaškemu, policijskemu in ekonomskemu potencialu bi bila fašistična fronta bele manjšine lahko hitro strta, toda njen obstoj je magaç predvsem zaradi aktivne in materialne podpore imperialistov, ki kažejo zlasti zadnje čase, precejšnje zanimanje za svojo udeležbo izkoriščanju gospodarstva teh dežel. Vojaška in ekonomska pomoč imperialističnih sil na jugu Afrike postaja vse bolj izrazita, odkar so izjavile, da je ta del sveta enotno družbeno-ekonomsko in ideološko področje. V zvezi s tem velja opozoriti na izjavo ameriškega veleposlanika v Londonu, ki je leta 1963 v odgovoru na protestno pismo protirasističnega gibanja ob prodaji transportnih letal Lodik-C 130 Južni Afriki med drugim pisal: «Pri sprejemanju kakršnegakoli sklepa o naši vojaški politiki je treba predvsem misliti na to, da je Južna Afrika predvsem protikomunistična in del zahodne skupnosti narodov, obenem je v strateškem pogledu na glavnih poteh vzhoda in zahoda; ne smemo pozabiti niti tega, da so se južnoafriške čete v drugi svetovni vojni borile na strani zaveznikov in aktivno sodelovale pri vzdrževanju zračnega mostu med berlinsko krizo (1948-1949) ter da je v korejski vojni južnoafriških eskadron služil pod zastavo OZN (1950-1963)».

Gospodarstvo Južne Afrike, za katero navadno pravijo, da doživlja «razcvet», stoji na steklenih nogah rasizma in fašizma; njeno glavno oporišče je izkoriščanje cenene afriške delovne sile. Dobro je znano, da Južna Afrika pridobiva največ zlata v zahodnem svetu. Nasproti temu pa je ustroj delavskih mezd tipičen primer za suženjske pogoje, v kakršnih delajo zlasti afriški rudarji.

V letu 1964 je bil ves narodni dohodek Južne Afrike 10,33 milijona ameriških dolarjev, povprečni dohodek belega prebivalstva (ki je po popisu iz leta 1963-1964 štela 3,5 milijona ljudi) 1747 ameriških dolarjev (v Veliki Britaniji je bil takrat dohodek 1145 dolarjev in z ZDA 2307 dolarjev). Upoštevati je treba tudi, to da so življenjski stroški v Veliki Britaniji in ZDA daleč večji kot v Južni Afriki.

Po podatkih, ki so objavile oblasti v Johannesburgu je bilo 1963 leta 45 odstotkov Afričanov zaposle-

(Nadaljevanje na 4. strani)

PRISPEVKI ZA «DELO»

V počastitev spomin Jakoba Sulli ob obletnici njegove smrti družina Sulli ob Sv. Jakoba v Trstu 2.000 lir.

PRISPEVEK
Za kritje stroškov procesa delavcev, ki so jih sodili zaradi lanskoletnih oktobrskih dogodkov v Trstu Emil Furlan iz Skednja 2.000 lir.



Zasedanje sveta NATO v Bruslju

Nevaldo zasedanje sveta NATO po svojem pomenu presega mnoge prejšnje podobne sestanke najvišjega organa atlantskega pakta. Do takšnega sklepa pride človek zato, ker so v Bruslju obravnavali nekatera ključna vprašanja sedanje in bodoče politike in strategije NATO. Ocenili so sodobna politična in vojaška gibanja v Evropi in še posebej v Sredozemlju, sprejeli novo strategijo pakta in odobrili petletni načrt razvoja oboroženih sil v članjenih državah (za obdobje 1963 do 1972). Ta gledišča in sklepi lahko občutno vplivajo na mednarodne odnose.

Sedanja Evropa se bistveno razlikuje od tiste iz sredine petdesetih let, ko je NATO formuliral strategijo «množičnih represalij». Znatno je narasel gospodarski potencial mnogih evropskih držav, kar je povzročilo tudi nove politične tokove tako znotraj vojaških in političnih skupin kakor tudi med njimi.

V minulih letih sta se na evropskem kontinentu pojavili tudi dve «pritlikavi» atomski sili — Velika Britanija in Francija. Vtem ko se je prva v svojem jedrskem razvoju docela povezala z ZDA, je druga stopila na plan kot samostojna sila, kar ji daje mnogo večjo veljavo, merjeno s kilotonami in številom jedrskega orožja.

Svarilo znanstvenikov

Pred nedavnim je skupina znanstvenikov svetovnega slovesa objavila obširno poročilo o strahotah, ki bi jih povzročila morebitna atomska vojna. V poročilu je med drugim rečeno, da se varnost za vse države mora iskati z odpravo vseh zalog jedrskega orožja in s preprečitvijo njegove uporabe. Napori za vzdrževanje jedrskega zastraževalnega orožja niti zdaleč ne večajo čuta varnosti temveč ustvarjajo čut negotovosti. Jedrska oboroževalna tekma nima meja in ne vodi do varnosti, temveč do faz velike negotovosti.

Neka jedrska sila bi v vojnem spopadu morda imela nekaj prednosti nad jedrsko silo, toda posledice jedrskega orožja, bodisi v totalni vojni kakor v lokalnih spopadih bi bile tako pogubne za obe strani, da je zelo težko misliti na okoliščine, v katerih bi se tako orožje lahko uporabljalo. Ko bi se uporabljalo, je težko predvideti, kako naj bi se ustavil jedrski spopad.

Sedaj so nakopičene tako velike zaloge jedrskega orožja, da bi se z njim lahko uničilo vse človeštvo. Zelo verjetno je, da bi nadaljnje večanje števila držav z jedrskim orožjem ali večanje sedanjih jedrskih zalog pripeljalo k še večji napetosti in tudi nestabilnosti v svetu.

Jedrska bomba 20 megaton, ki bi, recimo — kakor ugotavljajo znanstveniki — eksplodirala v atmosferi nad središčem New Yorka, bi lahko ubila od 6 do 8 milijonov prebivalcev tega mesta in bi povzročila drugi milijon mrtvih okoli mesta. Če bi podobna bomba eksplodirala blizu tal, bi skopala brezno, globoko od 75 do 90 metrov s premerom 800 metrov. Tudi bomba ene same megatone (tj. milijon ton konvencionalnega eksploziva) bi lahko popolnoma sprevrgla življenje velikega mesta. Atomski bombi, ki sta bili odvrženi leta 1945 nad Hirošimo in Nagasaki, sta imeli moč 20.000 ton tritola vsaka in sta ubili nad 100.000 ljudi.

Zadnje čase so nastale tudi pozitivne spremembe v političnih gibanjih v Evropi kljub prizadevanju nekaterih krogov, da bi gibanja skalili ali zavrlili.

V takšnih okoliščinah se je ameriška vlada v prizadevanju, da bi se po vsi sili ognila neposrednemu spopadu s Sovjetsko zvezo, postavila na stališče, da je strategija «množičnih represalij» postala neučinkovita in nevarna in da jo je treba zamenjati v strategijo «elastičnega odgovora». Za to novo strategijo je značilna težnja vlade ZDA, da bi dobila več svobode in da bi razpolagata z mnogo širšo možnostjo izbire, namesto samo ene — jedrske.

Na Evropso prikrojena strategija «elastičnega odgovora» pomeni, da vsak oborožen spopad na tem prostoru ne bi moral takoj «avtomatično» prerasti v splošno vojno in da v njej ne bi moralo takoj v začetku biti uporabljeno tudi atomsko orožje. S tem se dejansko vzpostavlja možnost omenjene vojne tudi na evropskih tleh, kar bi utegnilo nekatere bojevitne sile zapeljati v skušnjava, da bi poskusile na ta način uresničiti svoje hegemonistične in revanšistične cilje.

Američani si že več let prizadevajo prepričati svoje zaveznike, da je strategija «elastičnega odgovora» tudi zanje najbolj sprejemljiva pot, pa so zadeli v mnogih primerih na odpor. Nekatere zahodnoevropske države so videle v tem nevarnost, da bi jih potegnili v vojno, ki je ne žele, vtem ko bi njihov partner onstran oceana najbrž ostal ob strani takšnega spopada. Najhujši je bil odpor francoske vlade. Z izstopom Francije iz vojaške organizacije NATO, je bila premagana zadnja znatnejša ovira v prizadevanju ZDA, da bi to strategijo vsilile svojim zaveznikom, tako da je bila v Bruslju sprejeta kot uradna strategija NATO.

Na istem zasedanju je svet NATO sprejel tudi petletni načrt razvoja oboroženih sil, potrebnih za uveljavljene strategije «elastičnega odgovora». Načrt predvideva krepitve klasičnih sil evropskih držav NATO, predvsem z njihovo modernizacijo. Hkrati bosta ZDA in Velika Britanija umaknili iz Evrope del svojih suhozemnih in letalskih sil, še vedno pa bodo pod operativnim poveljstvom NATO. Predvideno je, da bi te sile v primeru napetega položaja po zračni poti lahko zelo hitro prepeljali na evropski kontinent («ekspedicijske sile»).

Gledamo v luči teh dejstev, vzbujajo zadnje zasedanje sveta NATO upravičeno bojazan. Sodeč po tem, kar je prišlo v javnost, lahko sklepamo, da so sprejeti sklepi izraz notranjih nasprotij v paktu, pa tudi sad kompromisa med atlantskimi «jastrebi» in «golobi».

Nekatere hrabrilne ugotovitve o političnem stanju in težnjah v Evropi izgubljajo svoj pomen, če jih primerjamo z nekaterimi negativnimi vojaškimi ocenami in ukrepi, zlasti v zvezi s Sredozemljem. Prav v tem je absurdnost položaja, v katerem se je znašel NATO. Očitno je, da prilaganje novim pozitivnim tokovom v Evropi ne more iti po poti, ki so jo izbirali v Bruslju, to se pravi po poti krepitve vojaške funkcije atlantskega pakta. Posebno splošno vojaško dezangažiranje na regionalnem ali kakem drugem načelu bi vneslo več zaupanja v odnose med evropskimi narodi in prispevalo k vzpostavitvi ozračja, v katerem bi bilo mogoče mednarodne probleme uspešno in trajno razreševati brez pritiska vojaške sile.

(Po «Komunistu»)

Nova knjiga Regentovih spominov

Cankarjeva založba v Ljubljani bo izdala še eno knjigo spominov Ivana Regenta. V knjigi spominov, ki jih je Ivan Regent, znani revolucionar in bорец za pravice delavskega razreda, dokončal nekaj pred smrtjo, obravnava svojo fantovsko dobo v Trstu, delo v različnih tržaških žganjarnah, prve kontakte s socialdemokratsko stranko, spominja se organiziranja kulturnih društev znotraj socialdemokratskega gibanja, srečanj z Ivanom Cankarjem, Henrikom Tuno, Kristanom itd.. Knjiga bo vsekakor pomemben prispevek za slovensko zgodovinopisje.

GLASBENA MATICA — TRST

V nedeljo, 14. januarja ob 17. uri bo v veliki dvorani Kulturnega doma

KONCERT

orkestra Glasbene matice

Dirigent:

Oskar Kjuder

Solist:

Ací Bertoncelj

(klavir)

Na sporedu bodo dela skladateljev: Goleminova, J. S. Bacha, L. van Beethovna in W. A. Mozarta.

Gostovanje Rečanov v Trstu

V soboto, 6. januarja in v nedeljo, 7. januarja 1968 bosta med nami dva reška ansambla, mešani pevski zbor Mladost in folklorna skupina Student. V soboto ob 17. uri bo nastop v Kulturnem domu v Trstu, v nedeljo ob 16. uri, pa v Ljudskem domu v Križu. Na programu je «folklorni popoldan od Istre do Makedonije».

Pevski zbor Mladost nadaljuje tradicijo zbora nekdanjega čitalniškega društva Vežica, ki je bilo ustanovljeno na Reki že leta 1905. Zbor je moral zaradi fašizma zavest kot dve desetletji umolkni in je bil obnovljen takoj po osvoboditvi leta 1945. Od tedaj dalje se imenuje Mladost. To ime si je nadel predvsem zato, ker je v obnovljeni zbor pristopila predvsem mladina.

Folklorna skupina Student je bila ustanovljena po osvoboditvi. Ze iz imena je razvidno, da je ta skupina sestavljena iz študentov. Goji folkloro, ki je v Jugoslaviji, kot je znano, zelo bogata in pestra. Ansambel je nastopil že v mnogih krajih. Gostoval je tudi v tujini.

Problemi književne kulture na Češkoslovaškem

Knjižna politika in založniške naloge so doživele zadnje leto v CSSR korenite spremembe. O aktualnih problemih in perspektivah češkoslovaške književne kulture se je pogovarjal praški sodelavec publikacije «Knjiga 67» dr. Jiri Vitula z direktorjem Češkoslovaške centrale za knjižno kulturo ing. Josefom Grohmanom.

VPRAŠANJE: Kateri so trenutno najaktualnejši problemi češkoslovaške založništva?

ODGOVOR: Eden najznačilnejših pojavov, ki karakterizirajo sodobni položaj češkoslovaške založništva, je postopna diferenciacija literature. Pojav ni umeten, temveč naraven in ustreza sodobnemu razvoju književnosti in porastu zanimanja bralcev za knjigo. Literatura, zlasti beletristika, dobiva bolj pisano obdobje; založbe so različno specializirane in tudi navznoter smiselno razdeljene; bralec ima široko izbiro politične, strokovne, poljudnoznanstvene in znanstvene literature, v leposlovju pa detektivski in pustolovski žanr, stvarno literaturo, romane, povesti ter eksperimentalna dela. Poleg tega, da omenjena diferenciacija odseva interese in potrebe bralcev, se opaža tudi razmah same literature, in to ne samo leposlovja, ampak tudi politične in strokovne literature. Tako dokazujejo n.p. češko in slovaško leposlovje, ustvarjeno v zadnjih letih, njuna raznovrstnost, vsebinsko in stilistično bogastvo. Proces dife-

renciacije literature, ki je zapleten in protisloven kulturno-politični pojav, terja tudi vrednotenje raznih tokov in ugotavljanje njihovi družbenih in umetniških vplivov. V tej zvezi je zelo zanimiva reakcija bralcev na razne žanre, tipe, stile in tematsko usmerjenost. V uspešnih množičnih izdajah založb, v klubih bralcev, kjer dosegajo naklade proz nih del do 200.000, poezije pa do 30.000 izvodov, so najbolj iskani realisti 19. in začetka 20. stoletja, med novejšimi pa pretežno družbeno angažirana dela. Razen tega, kot po vsem svetu, slave triumf detektivke. Drugi, nič manj zapleteni problem, je nenehna skrb založb in institucij za proporcionalen in smotrni razvoj posameznih književnih področij.

VPRAŠANJE: V Kolikšni meri razvija češkoslovaški center književne kulture razstavno in propagandno dejavnost? Konkretni podatki o dejavnosti v tujini?

ODGOVOR: Češkoslovaški center književne kulture redno razstavlja na knjižnih velesejmih v Frankfurtu, Varšavi, Beogradu in Leipzigu. Po načrtu o kulturnem sodelovanju in razvijanju stikov z zamejskimi partnerji razstavlja tudi v posameznih Lani so na ta način razstavljali v Bruslju in Moskvi, letos pa bodo Eruslju in Moskvi. Leta 1968 bodo češkoslovaške založbe razstavljale v Moskvi, Berlinu in Tokiju, nameravajo pa se udeležiti tudi I. mednarodnega knjižnega festivala v Nici.

VPRAŠANJE: Kakšen je sedanji položaj prevodne literature v CSSR, kako je zastopana jugoslovanska književnost?

ODGOVOR: Jugoslovanske književnosti so med slovansko literaturo po tradiciji dobro zastopane. Kontinuiteta izdanih del jugoslovanskih avtorjev je bila na Češkoslovaškem sicer za nekaj časa prekinjena, vendar je bilo v preteklih letih izdano toliko jugoslovanskih knjižnih del, da je CSSR v tem pogledu na prvem mestu na svetu. Njihova priljubljenost in češkoslovaškim bralcem sorodna mentalitete se kaže v vanje predvsem v razmeroma visokih nakladah. Medtem ko je bilo leta 1962 prevedenih le nekaj knjig (v nakladi 11.000 izvodov), je izšlo leta 1963 že 34.700 izvodov, leta 1964 je predstavljalo nekaj deset naslovov 191.000 izvodov, 1965 in 1966 pa je bilo izdanih po 300.000 izvodov. Jugoslovanska književnost se dobro prodaja. Antologijo partizanskih novel «Zarja po temni noči» je izšla v nakladi 96.000 izvodov. Češkoslovaške založbe si prizadevajo prikazati celoten razvoj književnosti jugoslovanskih narodov. Od klasični del, predvsem realista (Njegoš, Vojnovič, Cankar, Župančič) prek medvojne generacijskih iz 19. in začetkov 20. stoletja do nove književnosti, ki jo je zvečina inspirirala narodnoosvobodilna borba proti fašizmu (Copic, Cosic, Vukovic, Ribnikarjeva i.dr.).



Pevski zbor «Slovenec» iz Boršta. Zbor vodi prof. Sveto Grgič.



Pevski zbor «Kras» iz Dola-Poljan. Zbor vodi Pavlina Komelova

